

Nr 9.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1948/49 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:tt beträffande kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder (bilaga 27, punkt 1, s. 1—10 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1948) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

Departementschefen har beträffande dessa fonder lämnat en redogörelse för medelsanvisningen under budgetåret 1946/47, medelsförbrukningen under samma budgetår, medelsanvisningen under budgetåret 1947/48, verkens beräknade investeringsverksamhet under budgetåren 1947/48 och 1948/49 samt verkens medelsäskanden för budgetåret 1948/49. Med utgångspunkt härifrån har departementschefen framlagt riktlinjer för investeringsverksamheten under budgetåren 1947/48 och 1948/49 och sammanfattningsvis angivit de belopp, som enligt hans mening böra anvisas under de olika fonderna för nästa budgetår (s. 1—10). Uppgifterna ha av utskottet sammanställts i följande tablåer.

Tablå I.

Budgetår	Reservation den 30 juni 1947	Anvisat belopp	Verkställda eller av myn- digheterna pla- nerade inve- steringar	Av departe- mentschefen förordade in- vesteringar	Av myndig- heterna äs- kade belopp	Av Kungl. Maj:tt fram- lagda för- slag
1946/47	292·2	406·7	346·6			
1947/48		407·5	480·6	445·0		
1948/49		—	545·6	478·0	412·9	311·7

Tablå II.

Delfond	Reservationer den 30 juni 1947	Anvisat för 1947/48	Kungl. Maj:ts förslag för 1948/49	Tillgängligt per den 1 juli 1949	Av dep.chefen förordad investering		Beräknade reservationer den 30 juni 1949
					1947/48	1948/49	
Postverket	9·4	5·6	6·5	21·5	8·0	10·0	3·5
Telegrafverket	71·6	152·3	104·9	328·8	150·0	155·0	23·8
Statens järnvägar	125·8	102·8	78·6	307·2	130·0	155·0	22·2
Statens vattenfallsverk ..	38·5	113·8	104·3	256·6	120·0	115·0	21·6
Luftfartsverket	24·9	18·1	6·7	49·7	15·0	25·0	9·7
Väg- och vattenbyggnadsverket	22·0	14·9	10·7	47·6	22·0	18·0	7·6
Summa	292·2	407·5	311·7	1 011·4	445·0	478·0	88·4

Av tablå I inhämtas att verkens faktiska investeringar under budgetåret 1946/47 understego de anvisade anslagen med i runt tal 60 miljoner kronor. För budgetåren 1947/48 och 1948/49 räkna verken med att kunna höja sina investeringsutgifter med 134 miljoner kronor respektive 199 miljoner kronor i förhållande till budgetåret 1946/47. Detta skulle innebära att — därest av verken för budgetåret 1948/49 äskade belopp anvisades — reservationerna skulle komma att nedbringas från 292,2 miljoner kronor den 30 juni 1947 till omkring 88 miljoner kronor den 30 juni 1949. Departementschefen har med hänsyn till valutasituationen och läget på kapitalmarknaden och då en allmän begränsning av investeringsverksamheten borde eftersträvas funnit den av verken föreslagna utvecklingen mindre lämplig. I anslutning härtill har departementschefen anfört, bland annat, följande.

På grund härav har jag funnit mig böra föreslå ytterligare begränsningar i de av verken framlagda förslagen. De avvägningar som härvid måst göras ha varit mycket svåra med hänsyn till den ekonomiska angelägenheten av de arbeten och anskaffningar, varom är fråga, samt mot bakgrunden av den restriktiva investeringspolitik som de olika verken under en lång följd av år nödgats föra. Det slutliga resultatet har dock blivit en nedsättning av verkens anslagsäskanden för nästa budgetår med 98,8 miljoner kronor till 311,7 miljoner kronor. Härutöver torde det vara lämpligt att genom beslut av Kungl. Maj:t söka begränsa medelsförbrukningen i dess helhet för verken under nästa budgetår, varvid de av mig i det följande angivna riktlinjerna torde kunna tjäna till ledning. Redan för innevarande budgetår ha beslut meddelats av innebörd att verksstyrelserna icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande höja sin förbrukning av investeringsmedel under budgetåret 1947/48 över en viss nivå.

Av tablå II framgår, att departementschefen förordat investeringar för budgetåren 1947/48 och 1948/49 om tillhoppa (445,0 + 478,0 =) 923,0 miljoner kronor mot de av verken till (480,6 + 545,6 =) 1 026,2 miljoner kronor planerade. För medelsbehovets tillgodoseende äskas för budgetåret 1948/49 311,7 miljoner kronor. Då anvisningarna för budgetåret 1947/48 (inklu-

sive tilläggsstat) beräknas uppgå till 407,5 miljoner kronor, beräknas reservationerna komma att tas i anspråk intill ett belopp av (923,0 — 407,5 — 311,7 =) 203,8 miljoner kronor, och reservationerna sålunda att nedbringas till (292,2 — 203,8 =) 88,4 miljoner kronor.

Departementschefen har emellertid framhållit, att denna plan bygger på de antaganden som nu kunna göras rörande industriens leveransförmåga, import- och exportmöjligheterna samt tillgången på arbetskraft och materiel. I anslutning härtill anför departementschefen följande.

I ett skärpt läge kunna ytterligare leveransförseningar uppkomma och utförandet av byggnader och anläggningar än mera fördröjas. Det kan vidare med hänsyn till valutaläget visa sig nödvändigt att minska kommunikationsverkens andel i industriens produktionskapacitet till förmån för export. Möjligt är, att i en sådan situation investeringsutgifterna för kommunikationsverken kunna komma att ytterligare nedgå. Storleken av denna minskning är givetvis mycket svår att uppskatta och är beroende av vilka exportmöjligheter som kunna framkomma vid närmare undersökningar. Jag anser mig dock ej böra räkna med att minskningen av investeringsutgifterna skall kunna bli större än omkring 50 miljoner kronor. Under dessa antaganden skulle investeringsutgifterna under nästa budgetår stanna vid omkring 428 miljoner kronor.

Beträffande den närmare innebörden av departementschefens förslag i fråga om verkens investeringsverksamhet och anvisningarnas begränsning för budgetåret 1948/49 i förhållande till verkens äskanden torde få hänvisas till propositionen (s. 3—9).

Beträffande *telegrafverket* må emellertid här framhållas följande.

Telegrafstyrelsen har hemställt om anvisande av 150,6 miljoner kronor. Investeringsutgifter under budgetåren 1947/48 och 1948/49 ha planerats till 157,9 resp. 177,9 miljoner kronor mot 106,4 för budgetåret 1946/47.

Departementschefen har erinrat om att utvecklingen av telegrafverkets rörelse nu lett till en situation, vilken nödvändiggjort en höjning av inträdesavgifterna. Möjligheterna att i fortsättningen begränsa telegrafverkets investeringar anses böra ses mot bakgrunden därav. Vid bedömandet av investeringsplanerna för innevarande och nästa budgetår borde även beaktas att investeringarna under tidigare år kunnat hållas på en lägre nivå endast därigenom att då förefintliga reserver i stationer och nät kunnat utnyttjas. Dessa reserver — motsvarande en investeringsvolym av 70 miljoner under ett vart av tre år — vore nu praktiskt taget helt tagna i anspråk. Vidare har framhållits, att de av styrelsen redovisade utgifterna till huvudsaklig del äro bundna genom utlagda beställningar och att materielen delvis är under tillverkning. På grund därav har departementschefen funnit någon mer betydande minskning av investeringsverksamheten icke vara möjlig annat än genom förskjutning av nya beställningar framåt i tiden.

Departementschefen har för telegrafverkets del förordat att investeringsutgifterna för budgetåren 1947/48 och 1948/49 begränsas till högst 150 resp. 155 miljoner kronor samt medelsanvisningen för sistnämnda budgetår till 104,9 miljoner kronor.

Utskottet vill till en början framhålla, att den nu framlagda investeringsplanen för kommunikationsverken syftar till väsentliga begränsningar i investeringsverksamheten i förhållande till verkens egna planer. Departementschefen har sålunda förordat, att investeringsutgifterna för budgetåret 1947/48 skola hållas inom en ram av 445 miljoner kronor mot av verken planerade 480,6 miljoner kronor samt att utgifterna för 1948/49 begränsas till 478 miljoner kronor mot av verken föreslagna 545,6 miljoner kronor. Skillnaden utgör alltså omkring 100 miljoner kronor.

Det är uppenbart att en begränsning av investeringsvolymen på kommunikationsväsendets område måste inge betänkligheter. Goda kommunikationer äro en förutsättning för att samhällslivet skall kunna fungera tillfredsställande. Önskemålet att kommunikationsnätet moderniseras och utbygges är sålunda framträdande. Å andra sidan måste givetvis även kommunikationsverken vidkännas sin andel i den begränsning av investeringsverksamheten som är ofrånkomlig på grund av rådande materielsvårigheter, bristen på arbetskraft och läget på kapitalmarknaden. Den av departementschefen förordade begränsningen under innevarande och nästa budgetår — omkring tio procent av den samlade investeringsvolymen sådan denna planlagts av verken själva — måste betraktas såsom relativt måttlig och innebär för övrigt en ökning av investeringarna i förhållande till budgetåret 1946/47 med ej mindre än för budgetåret 1947/48 omkring 100 miljoner kronor och för budgetåret 1948/49 omkring 130 miljoner kronor. Utskottet, som haft tillfälle att från representanter för en del av de berörda verken inhämta ytterligare informationer rörande hithörande spörsmål, har för sin del icke funnit erinringar böra riktas mot den framlagda planen för investeringsbegränsningen.

Enligt departementschefens mening är det emellertid icke uteslutet, att en ytterligare begränsning av kommunikationsverkens andel i industriens produktionskapacitet kan bliva nödvändig i syfte att öka landets exportmöjligheter. Av denna anledning och på grund av möjligen inträffande leveransförseningar utöver dem som väntas har departementschefen funnit möjligt, att investeringsutgifterna för kommunikationsverken kunna komma att ytterligare nedgå, dock icke med mer än 50 miljoner kronor. Utskottet vill i detta sammanhang ånyo betona kommunikationsväsendets stora betydelse icke minst för möjliggörande av ett ändamålsenligt utnyttjande och utbyggande av produktionsapparaten. Enligt utskottets mening är det angeläget att söka ernå en sådan lösning av berörda avvägning, att kommunikationsverkens investeringsbehov blir i möjligaste mån tillgodosett.

Mot bakgrunden av den framlagda investeringsplanen har departementschefen beräknat de anslag för nästa budgetår, som för olika ändamål erfordras för att bestrida vid planens genomförande förekommande utgifter. I syfte att nedbringa de nu mycket betydande reservationerna har departementschefen förordat en nedsättning av verkens anslagsäskanden med belopp, som till storleken ungefärligen motsvarar av honom föreslagen minskning i investeringsutgifterna för budgetåren 1947/48 och 1948/49. Härav

följer, att vid utgången av sistnämnda budgetår kvarstående reservationer — omkring 90 miljoner mot 290 miljoner den 30 juni 1947 — komma att bliva av i huvudsak samma storleksordning som verken själva räknat med. Utskottet finner vad sålunda förordats ändamålsenligt såsom ägnat att i framtiden erhålla bättre överensstämmelse mellan medelsanvisningarna och medelsförbrukningen.

Departementschefens förslag i fråga om fördelningen av investeringsvolymen och för investeringsverksamhetens bedrivande för nästa budgetår erforderliga anslag mellan de olika verken har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet sålunda anfört.

Postverket.

2:o) Posthusbyggnader m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 2 s. 11—14) föreslagit riksdagen att under rubriken Posthusbyggnader m. m. till vissa i statsrådsprotokollet angivna posthusbyggnader för budgetåret 1948/49 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 1 145 000 kronor.

Till posthusbyggnader ha för innevarande budgetår anvisats 3 315 000 kronor. Då vid utgången av budgetåret 1946/47 å anslagen till posthusbyggnader m. m. förelåg en sammanlagd reservation å 7,1 miljoner kronor, fanns den 1 juli 1947 sålunda drygt 10,4 miljoner till förfogande för detta ändamål. Eftersläpningen i postverkets husbyggnadsprogram beror av att erforderliga byggnadstillstånd icke erhållits.

Av de för nästa budgetår begärda medlen avse 400 000 kronor fortsättningsanslag till posthusbyggnaden i Katrineholm, 400 000 kronor tilläggsanslag för posthusbyggnaden i Västerås samt 345 000 kronor tillbyggnad för telegrafverkets räkning av posthuset i Uddevalla. Generalpoststyrelsens förslag om anvisande av medel för nybyggnader i Landskrona och Arvika har departementschefen icke ansett sig böra förorda.

Utskottet finner det i likhet med departementschefen angeläget att, på grund av poströrelsens kraftiga stegring, postverkets lokalbehov snarast tillgodoses. Med hänsyn till den eftersläpning som förefinnes beträffande redan beslutade byggnadsföretag lär emellertid, såsom departementschefen framhållit, med beslut om ytterligare nybyggnader böra anstå. Utskottet tillstyrker förty, att medelsanvisningen begränsas till vad som erfordras för slutförande av posthusbyggnaden i Katrineholm, fortsättande av byggnadsföretaget i Västerås samt tillbyggnad av posthuset i Uddevalla. Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag nämligen

- a) *Posthusbyggnad i Katrineholm* 400 000 kronor,
- b) *Posthusbyggnad i Västerås* 400 000 kronor,
- c) *Tillbyggnad av posthuset i Uddevalla* 345 000 kronor.

3:o) **Fastighetsförvärv.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 14—16) föreslagit riksdagen att till förvärv av vissa i statsrådsprotokollet angivna fastigheter för budgetåret 1948/49 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 1 703 000 kronor.

Till förevarande ändamål ha för innevarande budgetår anvisats 845 000 kronor.

Av de nu begärda medlen avse 903 000 kronor fastigheten Blåmannen nr 4 i Stockholm och 300 000 kronor en tomt i Ulvsunda i Stockholm, vilka fastighetsförvärv tidigare beslutats av riksdagen. Vidare avses 500 000 kronor för inköp av en tomt i Sundsvall, å vilken planeras uppförande av en posthusbyggnad. Den nuvarande, för post- och telegrafverken gemensamma byggnaden i Sundsvall har nämligen befunnits otillräcklig för verkens behov.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Inköp av fastigheten Blåmannen nr 4 i Stockholm* 903 000 kronor,
- b) *Inköp av tomt i Ulvsunda i Stockholm* 300 000 kronor,
- c) *Inköp av tomt i Sundsvall* 500 000 kronor.

4:o) **Anskaffning av automobiler m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 16), som innebär höjning av anslaget för nästa budgetår med 250 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anskaffning av automobiler m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

5:o) **Postverkets diligenstrafik.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 16—19) föreslagit riksdagen att under rubriken Postverkets diligenstrafik för budgetåret 1948/49 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 2 400 000 kronor.

Till förevarande ändamål ha för innevarande budgetår anvisats 1 090 000 kronor.

Av de för nästa budgetår äskade medlen avse 500 000 kronor ett kollektivanslag till garagebyggnader m. m. av samma typ som statens järnvägars motsvarande anslag. Användningen av anslaget skulle sålunda ej vara begränsad till arbeten med viss maximikostnad. — Till anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen begäras 1 600 000 kronor, 1 miljon kronor mer än för innevarande budgetår. Ökningen i medelsbehovet sammanhänger med rådande långa leveranstider. — Återstående 300 000 kronor avse slutligen förvärv av billinjer.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Garagebyggnader m. m.	500 000 kronor,
b) Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen	1 600 000 kronor,
c) Förvärv av billinjer	300 000 kronor.

6:o) **Postverkets dispositionsanslag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 19), vilket avser beredande av medel till täckning av merkostnader på grund av prisstegringar för posthusbyggnaderna i Bromma och Årstaområdet i Stockholm samt i Köping ävensom för motsvarande merkostnader vid om- och tillbyggnaden av posthuset i Norrtälje, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Postverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Telegrafverket.

7:o) **Telefonstationsbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 7, s. 20—24) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna telefonstationsbyggnader m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa investeringsanslag å tillhopa 1 410 000 kronor.

Till förevarande ändamål ha för innevarande budgetår anvisats 9 310 000 kronor. Enär vid utgången av budgetåret 1946/47 å anslagen till telefonstationsbyggnader m. m. förelåg en sammanlagd reservation av 13,5 miljoner kronor, fanns den 1 juli 1947 ett belopp av drygt 22,8 miljoner till förfogande.

Telegrafstyrelsen har för nästa budgetår äskat 4 395 000 kronor.

Departementschefen har, under hänvisning bland annat till att svårigheterna att anskaffa byggnadsmateriel och arbetskraft vållat en högst avsevärd eftersläpning i telegrafverkets byggnadsverksamhet, förordat en begränsning av medelsanvisningen till sammanlagt 1 410 000 kronor. Av de äskade medlen avse 650 000 kronor ny telefonstationsbyggnad i Hökarängen i Stockholm, 460 000 kronor vissa merkostnader utöver förut anvisade 740 000 kronor till telefonstationsbyggnad i Nässjö samt 300 000 kronor på och tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Ljusdal.

Utskottet finner den eftersläpning av telegrafverkets byggnadsprogram, som föranletts av att byggnadstillstånd icke kunnat meddelas, vara så mycket mer beklaglig som byggnadskostnaden, enligt vad utskottet inhämtat, utgör en mycket ringa del — omkring fyra procent — av det totala anläggningsvärdet av en telefonstation. För närvarande ha ett stort antal stationsutrustningar levererats, vilka icke kunna komma till användning. Under rådande förhållanden lär således byggnadsverksamheten huvudsakligen få inriktas på färdigställande av tidigare beslutade telefonstationer. Den av departementschefen förordade begränsningen av telegrafstyrelsens medelsäskanden synes med hänsyn härtill lämplig.

Mot de föreslagna byggnadsföretagen har utskottet icke något att erinra. Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Telefonstationsbyggnad i Hökarängen i Stockholm</i>	650 000 kronor,
b) <i>Telefonstationsbyggnad i Nässjö</i>	460 000 kronor,
c) <i>På- och tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Ljusdal</i>	300 000 kronor.

8:o) **Förrådsbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 24—28) föreslagit riksdagen att till Utvidgning av telegrafverkets verkstadskapacitet för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

För innevarande budgetår har anvisats ett sammanlagt belopp av 3 730 000 kronor till förrådsbyggnader m. m.

Telegrafstyrelsen har för nästa budgetår äskat ett anslag av 1 100 000 kronor för om- och tillbyggnad av telegrafverkets verkstadsbyggnader i Vänersborg för att möjliggöra ökning av produktionskapaciteten hos verkstaden. Vid planeringen av den nya verkstadsbyggnaden i Sundsvall, för vars uppförande 1946 och 1947 års riksdagar anvisat anslag om tillhoppa 4 000 000 kronor, förutsattes att en sådan ökning av produktionen skulle kunna genomföras vid Vänersborgsverkstaden.

Statens arbetsmarknadskommission har i yttrande ansett den planerade utbyggnaden vara tveksam och att ur arbetskraftsynpunkt i första hand utrymme förefinnes för utvidgning i Sundsvall.

Departementschefen har icke funnit sig beredd att nu taga slutlig ståndpunkt till frågan var verkstadsutvidgningen lämpligen bör ske med hänsyn till arbetsmarknadsförhållandena samt övriga på frågan inverkan faktorer. Dessa spörsmål syntes böra ytterligare utredas av telegrafstyrelsen under medverkan av arbetsmarknadskommissionen. Om det därvid skulle visa sig, att en utvidgning borde komma till stånd i Vänersborg, borde dock — för att i möjlig mån begränsa nyinvesteringarna och med hänsyn till vad som upplysts om svårigheterna att erhålla arbetskraft — utvidgningen tills vidare begränsas till en första etapp, omfattande en ombyggnad av envåningsbyggnaden samt en tillbyggnad för förnicklings- och lackeringsavdelningarna. Kostnaderna för en dylik mindre utvidgning kunde uppskattas till 400 000 kronor.

Med hänsyn till att anslaget användning ej nu borde bindas till en utvidgning av verkstaden i Vänersborg syntes anslaget lämpligen böra benämnas Utvidgning av telegrafverkets verkstadskapacitet, och Kungl. Maj:t borde vara oförhindrad besluta att anslaget skulle användas för motsvarande ändamål på annan ort.

Utskottet finner icke något vara att erinra mot att medel anvisas för den utökning av verkstadskapaciteten, vartill telegrafstyrelsens anslagsäskande syftar. Med hänsyn till vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört rörande tillgången på lämplig arbetskraft i Vänersborgstrakten synes det lämpligt att tills vidare begränsa medelsanvisningen på sätt departementschefen förordat samt att verkställa ytterligare utredning, huruvida utvidgningen bör ske i Vänersborg eller på annan plats. Vad departementschefen föreslagit rörande anslaget användning tillstyrkes således av utskottet, som hemställer,

att riksdagen må till *Utvidgning av telegrafverkets verkstadskapacitet* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

9:o) *Fastighetsförvärv*. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 29) som innebär minskning av anslaget för nästa budgetår med 175 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

10:o) *Telefon- och telegrafanläggningar*. Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 29 — 39) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna telefon- och telegrafanläggningar för budgetåret 1948/49 anvisa investeringsanslag å tillhopa 97 790 000 kronor.

De under förevarande rubrik äskade anslagen framgå av följande uppställning, däri jämväl upptagits de för innevarande budgetår anvisade beloppen:

	1947/48	1948/49
Riks- och landskablar	31 660 000	27 140 000
Telefon- och telegrafstationer	44 000 000	15 900 000
Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	48 000 000	54 750 000
	+ 10 000 000 ¹	
	<hr/> 133 660 000	<hr/> 97 790 000.

Telegrafstyrelsen har för nästa budgetår begärt anslag till ifrågavarande ändamål å respektive 37 140 000, 35 900 000 och 64 750 000 kronor. Styrelsen har beräknat investeringsutgifterna för telefon- och telegrafanläggningar till 131,2 respektive 149,4 miljoner kronor under budgetåren 1947/48 och 1948/49.

Statens arbetsmarknadskommission och *statens industrikommission* ha avgivit utlåtanden över telegrafstyrelsens framställning.

Departementschefen har till en början redogjort för telefonväsendets utveckling under den senaste 10-årsperioden. Av redogörelsen framgår att det beräknade antalet telefonapparater vid utgången av år 1947 utgjorde omkring 1 434 000, innebärande en fördubbling på 10 år. Antalet taxerade riksamtal ha ökat från 56,1 miljoner 1937 till omkring 100 miljoner 1947 och antalet taxerade telegram från 5,4 miljoner 1937 till 8,4 miljoner 1947.

I anslutning härtill anför departementschefen bland annat följande.

Trots att telegrafverket, såsom framgår av styrelsens petita, tagit i anspråk all tillgänglig leveransförmåga hos såväl egna som enskilda verkstäder inom landet och dessutom sökt få till stånd import i den utsträckning detta varit möjligt, ha telegrafverkets nyinvesteringar ej kunnat hålla takt med abonnenttillströmningen och trafikökningen. Under de senaste tre åren ha sålunda telegrafverkets reserver i stationer och nät, vilka tidigare uppgingo till omkring 30 % av den totala kapaciteten, praktiskt taget helt tagits i anspråk. Den häremot svarande kapitalinvesteringen kan uppskattas till omkring 200 miljoner kronor. Telegrafverket har därutöver måst göra avsevärda nyinvesteringar i telefon- och telegrafanläggningar. Under budgetåren 1945/46 och 1946/47 uppgingo sålunda verkets investeringsutgifter för angivna ändamål till 69,6 respektive 98,4 miljoner kronor. Sedan reserverna numera förbrukats, måste man räkna med en ytterligare ökning av nyinvesteringarna. Telegrafstyrelsen har hösten 1947 uppskattat investeringsutgifterna för budgetåren 1947/48 och 1948/49 för telefon- och telegrafanläggningar till 131,2 respektive 149,4 miljoner kronor, en investeringsvolym som dock icke skulle göra det möjligt att mottaga alla nya abonnenter utan dröjsmål och fullt tillfredsställande avveckla den stegrade trafiken.

I nuvarande läge tala flera skäl för att telegrafverkets investeringar böra, i den mån detta är möjligt, begränsas. Detta är först och främst motiverat med hänsyn till det allmänna ekonomiska läget och önskvärdheten av att framflytta investeringsverksamheten till en med hänsyn till valutaläget och tillgången på arbetskraft och materiel gynnsammare tid. Såsom arbetsmarknadskommissionen framhållit har behovet av arbetskraft inom de industrigrupper som närmast beröras av telegrafverkets arbeten icke kunnat tillgodoses. Detta förhållande har även telegrafstyrelsen påtalat i sina petita.

¹ Askat å tilläggsstat.

Den fortgående ökningen av efterfrågan på telefonmateriel har vidare medfört en utbyggnad även av telefonindustrien och ytterligare utvidgningar planeras. Arbetsmarknadscommissionen har ur sina synpunkter framhållit, att det får anses vara i viss mån olyckligt, att statlig verksamhet fordrar nyinvesteringar vid en tidpunkt, då i övrigt en ytterst livlig investeringsverksamhet pågår. Av industrikommissionens yttrande framgår vidare, att kommissionen haft svårigheter att tillgodose telegrafverkets materielbehov och att detta delvis kommit att konkurrera med vattenfallsstyrelsens materielbehov. Ett genomförande av telegrafverkets investeringsplaner kommer vidare att kräva en icke obetydlig import, vilken åtminstone delvis — direkt eller indirekt — kommer att erfordra utbetalning av valutor, varpå för närvarande råder knapphet. I den importplan som upprättats för år 1948 har också förutsatts, att telegrafverkets kabelbehov skall tillgodoses först efter starkströmsindustriens behov. Såsom framgår av industrikommissionens yttrande kommer plats icke att finnas inom importplanens ram för anskaffning av bly till utländska kabelfabriker. Slutligen må anmärkas, att den svenska telefonindustrien delvis är inriktad på export och att det i nuvarande läge icke är önskvärt, att industrikapaciteten, till den del den kan utnyttjas för export, ytterligare bindes för telegrafverkets räkning.

Den starka ökningen av abonnenttillströmningen, vilken ytterst är orsaken till telegrafverkets nuvarande stora investeringsbehov, har även medfört andra olägenheter. Om icke abonnenttillströmningen begränsas genom avgiftshöjning eller en allmän telefonransonering, skulle följden nämligen bli, att under längre tider nya abonnenter över huvud taget icke skulle kunna mottagas på ett starkt växande antal orter och att på andra orter långa väntetider skulle uppstå för nya abonnenter. Under år 1947 har en sådan utveckling kunnat iakttagas. Antalet abonnenter, som måste vänta på telefoninstallation minst tre månader, uppgick den 1 april 1947 till ca 9 000 mot ca 5 000 den 1 oktober 1946, och den 1 oktober 1947 hade antalet stigit till ca 17 000. En fortsatt försämring kunde förutses. Antalet orter med totalt abonnentstopp har hittills varit relativt ringa, men skulle under de närmaste åren komma att stiga avsevärt.

I detta läge har jag ansett nödvändigt att genom en höjning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang begränsa abonnenttillströmningen. Alternativet att införa en allmän telefonransonering har jag ej ansett mig böra förorda. På min föredragning har Kungl. Maj:t den 5 december 1947 beslutat att fr. o. m. den 8 december 1947 höja inträdesavgifterna för vanliga telefonabonnemang från 100 till 200 kronor. Vidare höjdes även abonnemangsavgifterna med omkring 25 % med verkan fr. o. m. den 1 april 1948. Dessa åtgärder i förening med de föreliggande svårigheterna att anskaffa arbetskraft och materiel för genomförande av styrelsens arbetsprogram torde komma att medföra en minskning av abonnenttillströmningen. Storleken av denna minskning är svår att bedöma. Jag har emellertid i det följande räknat med att ökningen av antalet telefonapparater skall komma att stanna vid högst 90 000 under 1948 och 1949.

Med utgångspunkt härifrån har departementschefen förordat anvisande av allenast tillhopa 97 790 000 kronor för budgetåret 1948/49 till telefon- och telegrafanläggningar.

Utskottet får till en början erinra om att rådande svårigheter med avseende å materiel och arbetskraft ha medfört, att för nyinvesteringar avsedda medel icke kunnat förbrukas. Under de sista tre åren ha däremot telegrafverkets reserver i stationer och nät, vilka tidigare uppgått till omkring 30

procent av den totala kapaciteten, praktiskt taget helt tagits i anspråk för att tillgodose den ständigt växande abonnenttillströmningens behov. Det är förklarligt, att telegrafstyrelsen i den uppkomna situationen ansett en vidgad investeringsverksamhet under innevarande och nästa budgetår böra eftersträvas. Utskottet delar emellertid departementschefens uppfattning om att en begränsning av investeringsutgifterna även på förevarande område bör eftersträvas. Departementschefen har ansett sig böra bland annat mot bakgrunden av beslutad höjning av inträdes- och abonnemangsavgifterna förordna en begränsning i förhållande till telegrafstyrelsens äskanden av anslagen till riks- och landskablar, telefon- och telegrafstationer samt nya abonnentanläggningar m. m. med 10, 20 respektive 10 miljoner kronor. Därvid synes departementschefen ha räknat med att samtliga under de förstnämnda två anslagen förefintliga reservationer — 7 respektive 6 miljoner kronor — skola under budgetåret 1948/49 förbrukas. Såsom av det följande framgår finner utskottet en förbrukning av reservationerna i den förutsedda takten kunna för telegrafstyrelsen medföra vissa olägenheter. Utskottet har likväl, med hänsyn till rådande förhållanden, icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag.

Såsom departementschefen framhållit är telegrafverkets verksamhet av sådan natur, att en planläggning på längre sikt måste ske beträffande utbyggnaden av olika anläggningar. Såsom exempel härpå får utskottet framhålla, att leveranstiderna uppgå till för telefonapparater omkring två år samt för likriktare och ledningsstolpar två till tre år. I och med den i det föregående förutsedda förbrukningen av reservationerna under vissa anslag torde telegrafstyrelsens möjligheter att utlägga beställningar väsentligen beskäras. Utskottet förutsätter emellertid att, såsom ock departementschefen synes ha räknat med, möjligheter till en fortsatt planläggning på längre sikt skall kunna beredas styrelsen.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Riks- och landskablar m. m.* 27 140 000 kronor,
- b) *Telefon- och telegrafstationer* 15 900 000 kronor,
- c) *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledning* . . 54 750 000 kronor.

11:o) **Radioanläggningar för telegrafverket.** Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 39 och 40) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen till Ny rundradiostation i Sundsvall 500 000 kronor och till Fartygsradiostationer m. m. 800 000 kronor.

Till radioanläggningar (med undantag av markradiostationer för luftfarten) ha för innevarande budgetår anvisats 4 200 000 kronor. Då vid utgången av budgetåret 1946/47 å ifrågavarande anslag förelåg en sammanlagd reservation av mer än 10,8 miljoner kronor, fanns den 1 juli 1947 ett

belopp av drygt 15 miljoner kronor till förfogande för pågående och nya anläggningar.

Det till ny rundradiostation i Sundsvall äskade anslaget avser slutförande av arbetena å nämnda radiostation. Av medlen till fartygsradiostationer m. m. avse 700 000 kronor fartygsradiostationer och 100 000 kronor komplettering av radioutrustningen å de fasta radiostationerna.

Utskottet får, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag, hemställa

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Ny rundradiostation i Sundsvall* 500 000 kronor,

b) *Fartygsradiostationer m. m.* 800 000 kronor.

12:o) **Markradiostationer för luftfarten.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 40—42), som innebär sänkning av anslaget för nästa budgetår med 145 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Markradiostationer för luftfarten* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 340 000 kronor.

13:o) **Telegrafverkets dispositionsanslag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 42—44), som innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Telegrafverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

14:o) **Telegrafverkets rörelsekredit.** Kungl. Maj:t har (punkt 14, s. 44—46) föreslagit riksdagen att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att förberedande av ytterligare rörelsekapital åt telegrafverket tillhandahålla en från 25 000 000 till 35 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

Den omläggning av kapitalbudgeten, varom beslut fattades vid 1944 års riksdag, innebar bland annat, att disponibla likvida medel å respektive affärsverksfonder i första hand skola tagas i anspråk för finansiering av beslutade investeringar och att för anläggningsarbetena behövliga kapitalmedel icke få lyftas i riksgäldskontoret till större belopp än som därutöver erfordras för täckande av de redovisade kostnaderna för arbetena. För att under sådana förhållanden säkerställa affärsverkens behov av rörelsemedel har för dem öppnats en rörlig kredit hos riksgäldskontoret. För telegrafverket har därvid maximibeloppet av den rörliga krediten varit fixerat till 25 miljoner kronor.

Den nu föreliggande framställningen föranledes därav att telegrafverkets kapitalbehov kraftigt ökats under senare år på grund av den väsentliga tillväxten av verksamheten. Det förutsattes att en noggrann avvägning sker av verkets intressen gentemot de allmänna intressena och att krediten kommer att tagas i anspråk endast då så är oundgängligen nödvändigt.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt telegrafverket tillhandahålla en från 25 000 000 till 35 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

Statens järnvägar.

15:o) **Byggnader och anläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 15, s. 47—62) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna byggnader och anläggningar för budgetåret 1948/49 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 25 670 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett sammanlagt belopp av 49 835 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1946/47 förelåg en sammanlagd reservation av 70,6 miljoner kronor å anslag under denna huvudgrupp.

I fråga om anslagsrubriceringen har departementschefen anført följande:

Vid anmälan av 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, s. 85 ff) berörde min företrädare i ämbetet vissa anslagstekniska frågor samt förordade därvid att anslagen under rubriken Byggnader och anläggningar skulle uppdelas på ett antal huvudgrupper samt att inom vissa av dessa de särskilda anslagsändamålen skulle specificeras och bestämda anslag anvisas för varje ändamål. Förslaget föranledde icke någon erinran från riksdagens sida. Denna anslagsteknik har sedermera tillämpats jämväl i 1946 och 1947 års statsverkspropositioner. De hittillsvarande erfarenheterna ha emellertid givit vid handen, att den år 1945 genomförda anslagspecificeringen i vissa fall kommit att gå alltför långt i detalj. Härigenom har medelsanvändningen kommit att bindas till vissa särskilda ändamål på ett sätt som ej medgivit en tillräckligt smidig anpassning till förändrade förhållanden och detta har i sin tur medfört en tendens till ökning av medelsanvisningarna utöver vad som varit erforderligt med hänsyn till investeringsverksamhetens beräknade omfattning.

På grund härav anser jag mig böra förorda, att medelsanvisningarna under rubriken Byggnader och anläggningar i fortsättningen i högre grad än för närvarande är fallet sker i form av kollektivanslag, under vilka ensartade byggnader och anläggningar sammanföras. Detta bör i första hand ske beträffande anslag tillhörande grupperna Bangårdar, Dubbelspårsbygg-

nader och linjeomläggningar, Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden, Husbyggnader, Lokstations- och driftverkstadsanläggningar, Anläggningar vid huvudverkstäder samt Färjlägen. Järnvägsstyrelsen bör även i fortsättningen i sina petita lämna de uppgifter som erfordras för att statsmakterna skola kunna bedöma behovet av åtminstone större byggnads- och anläggningsarbeten och dessas angelägenhet ur ekonomisk synpunkt samt behovet av anslagsmedel för genomförande av planerade investeringar under det budgetår petita avse. Jag kommer i det följande att föreslå anvisande av kollektivanslag till vissa av de förut angivna anslagsändamålen. Därvid kommer jag vid avvägningen av anslagens storlek att taga hänsyn till föreliggande reservationer å äldre anslag. Jag förutsätter, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att efter framställning av järnvägsstyrelsen meddela beslut om överflyttning i lämplig utsträckning av reservationerna till de nya anslagen samt att i erforderlig omfattning fastställa plan för anslagsmedlens användning.

Till bangårdsarbeten äskas ett anslag å 500 000 kronor, bland annat avsett en andra, till 450 000 kronor kostnadsberäknad etapp av utvidgningen av spårsystemet vid Hagalunds övre. I övrigt har, på grund av reservationer å tidigare anvisade anslag, utrymme ansetts föreligga för en ökning av investeringarna under nästa budgetår. I den mån behov skulle uppkomma att utvidga arbetena med bangårdsanordningar samt förlängning av mötesspår och anordnande av tredje tågväg å vissa stationer utöver vad tidigare förutsatts anses detta kunna ske genom motsvarande begränsningar av investeringarna för andra ändamål inom samma grupp. På Kungl. Maj:t har ansetts böra ankomma att i samband med anslagsregleringen efter förslag av styrelsen meddela erforderliga beslut härom.

För dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar begäres ett anslag av 8 000 000 kronor. Härom har departementschefen anfört följande:

För innevarande och nästa budgetår stå för här avsedda ändamål sammanlagt 9 miljoner kronor till järnvägsstyrelsens förfogande.

För anläggning av dubbelspår och rälsutbyten åtgå stora kvantiteter järn i form av räls. På grund av bristande leveransförmåga hos industrien har det på senare tid ej varit möjligt att tillgodose behovet av räls till dubbelspårsbyggnaderna och fram till den 1 december 1947 hade 70 kilometer bana färdigställt för utläggande av spår utan att räls kunnat disponeras för ändamålet. Då någon förbättring av rälsstillgången sannolikt icke kan motses före utgången av nästa budgetår torde de fortsatta arbetena med anläggning av dubbelspår komma att begränsas till i huvudsak förberedande arbeten, vilka kunna göra det möjligt att framdeles, då räls kan ställas till förfogande, på relativt kort tid färdigställa större bansträckor för dubbelspårsdrift. De fördelar, som härigenom kunna vinnas, måste emellertid vägas mot nackdelarna av att i nuvarande läge disponera arbetskraft och material för arbeten, vilka under en onormalt lång tid icke kunna nyttiggöras för trafiken och följaktligen tills vidare ej heller kunna lämna bidrag till förräntningen av nedlagt kapital. Från här angivna utgångspunkter framstår en begränsning av dubbelspårsarbetena i nuvarande läge såsom motiverad och en viss sådan begränsning har också redan vidtagits. Medan utgifterna för fortsatt anläggning av dubbelspår under budgetåret 1946/47 uppgingo till ca 9,7 miljoner kronor, torde de under innevarande budgetår kom-

ma att stanna vid omkring 8 miljoner kronor. Dubbelspårsarbetena ha emellertid även en sysselsättningspolitisk motivering. Dessa arbeten tjäna nämligen på sätt närmare framgår av arbetsmarknadskommissionens yttrande i viss utsträckning såsom säsongutjämningsarbeten för vissa kategorier arbetare vid statens järnvägar, varjämte ett antal äldre arbetare ha mera stadigvarande sysselsättning vid dubbelspårsarbetena. Med hänsyn härtill torde medel böra anvisas för arbetenas fortsättande under nästa budgetår. Mot järnvägsstyrelsens av arbetsmarknadskommissionen godtagna beräkning av anslagsbehovet har jag ej funnit anledning till erinran. Jag tillstyrker alltså, att för nästa budgetår 8 miljoner kronor anvisas till Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar och avses för fortsatt anläggning av dubbelspår. Jag förutsätter emellertid att, såvida icke läget undergår någon avsevärd förändring, arbetena skola bedrivas endast i den utsträckning detta är motiverat av sysselsättningspolitiska eller allmänt arbetsmarknadspolitiska skäl. Om förhållandena på arbetsmarknaden skulle undergå sådan förändring att det kan bli erforderligt genom utvidgning av dubbelspårsarbeten i ökad omfattning bereda sysselsättning åt friställd arbetskraft torde medel för ändamålet få ställas till förfogande antingen å tilläggsstat eller från det på allmän beredskapsstat för ändamålet uppförda anslaget.

För fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden har departementschefen förordat en anvisning av 3 000 000 kronor. Härigenom blir det möjligt att fortsätta arbetena i ungefär samma takt som hittills, varjämte en utvidgning av arbeten med rälsutbyten beräknas kunna ske.

Till broar m. m. äskas ett anslag av 500 000 kronor eller samma belopp som järnvägsstyrelsen föreslagit.

På grund av tillgängliga reservationer, vilka medgiva en betydande utvidgning av verksamheten, anses ett formellt anslag av 100 000 kronor till husbyggnader tillfyllest. Det förutsättes emellertid att Kungl. Maj:t skall vara oförhindrad att inom ramen för tidigare anvisade medel vidtaga de omdispositioner av anslagsmedlen, som vid en förnyad angelägenhetsprövning av de olika anslagsändamålen kunna visa sig påkallade med hänsyn till förhållandena.

För växel- och signalsäkerhetsanläggningar föreslås likaså med hänsyn till förefintliga reservationer anvisande av allenast ett formellt belopp av 100 000 kronor.

Till telefonanläggningar m. m. begäres 400 000 kronor.

Till anläggningar för elektrisk tågdrift äskas ett anslag av 100 000 kronor.

Till elektrifiering av linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalle—Strömstad med Smedberg—Lysekil föreslås ett fortsättningsanslag av 9 000 000 kronor i enlighet med järnvägsstyrelsens beräkningar. För ändamålet har hittills anvisats ett sammanlagt belopp av 20 130 000 kronor. Återstående medelsbehov uppgår till 13 710 000 kronor, varav 9 000 000 kronor beräknas falla på budgetåret 1948/49 och resten på budgetåret 1949/50.

Till fortsatt elektrifiering av statsbanenätet föreslås ett anslag av 3 000 000 kronor.

Härom anför departementschefen följande.

Vad angår förutsättningarna för den fortsatta elektrifieringen av statsbanenätet efter det att nu pågående arbeten avslutats får jag erinra därom, att 1947 års riksdag medgivit att överskott på sammanlagt 3 miljoner kronor, som kunde bedömas komma att uppstå å anslag, anvisade för vissa äldre elektrifieringsarbeten finge av Kungl. Maj:t disponeras för beställning av materiel och för andra förberedande åtgärder sammanhängande med en fortsatt elektrifiering av statsbanenätet. Genom beslut den 30 juni 1947 har Kungl. Maj:t — sedan järnvägsstyrelsen hemställt om bemyndigande att taga överskottsmedlen i anspråk för elektrifiering av järnvägslinjen Gävle—Kilafors — förklarat framställningen ej föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Såsom motiv härför har i beslutet åberopats vikten av att i dåvarande ekonomiska läge iakttaga återhållsamhet i fråga om utläggande av industribeställningar. Järnvägsstyrelsen har i sina nu föreliggande petita meddelat, att en så snabb omsvängning i industriens leveransförmåga icke är att förvänta inom de närmaste två åren, att under dem eventuellt företagna beställningar hinna föranleda leveranser av elektrifieringsmateriel vid den tidpunkt, då materielen skulle erfordrats för elektrifieringsarbetenas fortsättande utan avbrott. Med hänsyn till de dispositioner styrelsen vidtagit för bevarande av elektrifieringsorganisationens kärna torde styrelsen dock komma att vara i tillfälle att, trots det avbrott som synes ofrånkomligt, ställa erforderliga personalresurser till förfogande för återupptagande av arbetena så snart detta med hänsyn till materialläget blir möjligt. Enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut är järnvägsstyrelsen också oförhindrad att framdeles, därest förhållandena därtill giva anledning, inkomma med förnyad framställning om ianspråktagande av överskottsmedlen. Av budgettekniska skäl synes dock ett särskilt anslag å 3 miljoner kronor, benämnt Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet, böra upptagas i riksstaten för nästa budgetår, varvid det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om indragning av de förutnämnda överskottsmedlen. Anslaget bör stå till Kungl. Maj:ts förfogande för ändamål som avses i riksdagens förutnämnda beslut.

Slutligen äskas under förevarande anslagsgrupp ett anslag av 500 000 kronor till l o k s t a t i o n s- o c h d r i f t v e r k s t a d s a n l ä g g n i n g a r samt ett anslag av 470 000 kronor till anläggningar vid huvudverkstäder, innebärande anslagsminskningar med respektive 950 000 kronor och 205 000 kronor.

Beträffande investeringsutgifterna i fråga om byggnader och anläggningar under nästa budgetår har departementschefen härefter gjort följande allmänna uttalande.

Den angivna ramen för investeringsverksamheten i fråga om byggnader och anläggningar medger viss ökning av investeringsutgifterna under innevarande och nästa budgetår jämfört med budgetåret 1946/47. På grund av kostnadsstegringen inträder dock icke någon motsvarande ökning av de verkliga investeringarna. Man kan snarare räkna med att en faktisk begränsning av investeringsverksamheten kommer att äga rum åtminstone inom vissa områden. I den mån investeringarna äro beroende av byggnadstillståndsgivningen har redan nu en sådan begränsning skett i det att under år 1947 investeringskvoten för statliga och enskilda järnvägar, vilken ursprungligen bestämdes till 30 miljoner kronor och senare nedsatts till 20 miljoner kronor, faktiskt blivit utnyttjad endast till omkring 9,2 miljoner. Det kan vidare antagas att bristen på material, framför allt räls, kommer

att försena vissa andra arbeten och leveranser jämfört med de ursprungliga planerna. Med hänsyn härtill och då återhållsamhet måste iakttagas beträffande investeringsverksamheten under nästa budgetår anser jag den föreslagna ramen lämpligt avvägd. Om det framdeles skulle visa sig önskvärt att utvidga statens järnvägars investeringar för något särskilt ändamål utöver vad jag här förutsatt, torde efter beslut av Kungl. Maj:t medel i viss utsträckning kunna ställas till förfogande från dispositionsanslaget eller i förekommande fall genom anvisande av ytterligare anslag å tilläggsstat. För den händelse läget på arbetsmarknaden skulle undergå sådan förändring att behov uppkommer att sysselsätta friställd arbetskraft, torde medel för en ytterligare utvidgning av investeringsverksamheten kunna ställas till förfogande från den allmänna beredskapsstaten.

Utskottet har icke något att erinra mot den ändrade anslagsteknik för tillgodoseendet av statens järnvägars investeringsbehov som departementschefen förordat för att möjliggöra ett smidigare utnyttjande av för olika ändamål anvisade medel och för att åstadkomma en bättre anpassning av medelsanvisningarna i förhållande till investeringsverksamhetens beräknade omfattning.

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för budgetåret 1948/49 under statens järnvägars fond innebära en avsevärd nedskärning av järnvägsstyrelsens äskanden, eller från 98,4 till 78,5 miljoner kronor. Huvuddelen av nedskärningen, omkring 12,6 miljoner kronor, belöper å investeringar under förevarande samlingsrubrik. Utskottet får, under åberopande jämväl av vad utskottet under punkten 1:o) anfört, tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Vad departementschefen förordat rörande sådan omdisponering inom ramen för tillgängliga medel, som vid förnyad angelägenhetsprövning av förekommande investeringsobjekt kan visa sig påkallad, har icke givit utskottet anledning till erinran.

I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag med avseende å elektrifieringsarbetena får utskottet framhålla följande.

Genom beslut av 1947 års riksdag medgavs Kungl. Maj:t rätt disponera överskott på sammanlagt omkring 3 miljoner kronor å tidigare för elektrifiering anvisade anslag för beställning av materiel och för andra förberedande åtgärder, sammanhängande med en fortsatt elektrifiering av statsbanenätet. Kungl. Maj:t har den 30 juni 1947 funnit av järnvägsstyrelsen gjord framställning om bemyndigande att taga överskottsmedlen i anspråk icke föranleda någon åtgärd med hänsyn till vikten av att i dåvarande läge iakttaga återhållsamhet i fråga om utläggande av industribeställningar. Departementschefen har nu förordat, att av budgettekniska skäl överskottsmedlen indragas och att ett anslag å 3 miljoner kronor upptages i riksstaten för budgetåret 1948/49. Häremot har utskottet icke något att erinra. Utskottet får emellertid i detta sammanhang framhålla betydelsen av att föreliggande möjligheter beaktas att så snart som möjligt utnyttja anslaget för sådana förberedelser, som äro ägnade underlätta ett återupptagande av elektrifieringsverksamheten.

Vad departementschefen i övrigt anfört i förevarande sammanhang har icke föranlett till erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Bangårdar</i>	500 000 kronor,
b) <i>Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar</i>	8 000 000 kronor,
c) <i>Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden</i>	3 000 000 kronor,
d) <i>Broar m. m.</i>	500 000 kronor,
e) <i>Husbyggnader</i>	100 000 kronor,
f) <i>Växel- och signalsäkerhetsanläggningar</i>	100 000 kronor,
g) <i>Telefonanläggningar m. m.</i>	400 000 kronor,
h) <i>Anläggningar för elektrisk tågdrift</i>	100 000 kronor,
i) <i>Elektrifiering av linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalle—Strömstad med Smedberg—Lysekil</i>	9 000 000 kronor,
j) <i>Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet</i>	3 000 000 kronor,
k) <i>Lokstations- och driftverkstadsanläggningar</i>	500 000 kronor,
l) <i>Anläggningar vid huvudverkstäder</i>	470 000 kronor.

16:o) **Försvarsberedskap.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16, s. 62 och 63), vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en anslagsminskning å sammanlagt 2 830 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Skydd för inmatningsstationer</i>	120 000 kronor,
b) <i>Omändring av slutna godsvagnar för manskapstransport</i>	160 000 kronor.

17:o) **Rullande materiel.** Kungl. Maj:t har (punkt 17, s. 63—77) föreslagit riksdagen att till viss i statsrådsprotokollet angiven rullande materiel för budgetåret 1948/49 anvisa investeringsanslag å tillhopa 33 300 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Bergh* (I: 174) och den andra inom andra kammaren av herrar *Birke* och *Sveningsson* (II: 265), i vilka hemställts, att riksdagen i fråga om nyanskaffning av elektromotorvagnar samt person- och resgodsvagnar ville

anvisa följande investeringsanslag, nämligen till Nyanskaffning av elektromotorvagnar 4 300 000 kronor och till Nyanskaffning av person- och resgodsvagnar 13 970 000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionen I: 174.

Till rullande materiel har för innevarande budgetår anvisats ett sammanlagt belopp av 36 800 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1946/47 förelåg en sammanlagd reservation av omkring 35,6 miljoner kronor. Anledningen till att så stora reservationer uppkommit har angivits i första hand vara den eftersläpning i leveranserna av tidigare beställd materiel, som uppkommit på grund av verkstadskonflikten 1945, samt produktionssvårigheter på grund av bristande tillgång på arbetskraft och materiel. Järnvägsstyrelsen räknar emellertid med att den beställda materielen i mycket stor omfattning skall levereras under nästa budgetår, då medelsförbrukningen väntas stiga till 66,2 miljoner kronor från beräknade 39,9 miljoner kronor under innevarande budgetår.

Till ombyggnad av ånglok begäres ett anslag av 150 000 kronor, vilket i förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär en minskning å 60 000 kronor.

För nyanskaffning av motorlok förordas viss omdisponering av tidigare anvisade medel. Härigenom möjliggöres förskottslikvider å omkring en miljon kronor av den totala anskaffningskostnaden, 3 miljoner kronor, för tio motorlok.

Till nyanskaffning av elektrolok äskas 4 425 000 kronor eller 540 000 kronor mindre än för innevarande budgetår. Anslaget avses bland annat för förskottslikvid för tjugo nya elektrolok.

Till ombyggnad av elektrolok föreslås ett anslag av 565 000 kronor, eller 335 000 kronor mindre än för innevarande budgetår.

Till nyanskaffning av elektromotorvagnar har järnvägsstyrelsen för nästa budgetår hemställt om ett belopp av 4 860 000 kronor, därav 560 000 kronor avse förskottslikvid för två snabbmotortåg, 2 800 000 kronor förskottslikvid för åtta elektromotortåg för förortstrafik, 1 200 000 kronor slutlikvid för sex elektromotorvagnar samt 300 000 kronor förskottslikvid för ytterligare tre elektromotorvagnar.

Departementschefen har för sin del endast kunnat tillstyrka anslag för de två sistnämnda ändamålen med tillsammans 1 500 000 kronor. Anvisandet av det av järnvägsstyrelsen begärda beloppet till förskottslikvid av två snabbmotortåg har departementschefen icke ansett sig böra tillstyrka med hänsyn till den förskjutning som inträtt i leveranserna av tidigare beställda snabbmotortåg. Departementschefen framhåller sålunda, att styrelsen redan år 1945 beställde sex sådana tåg, vilka beräknades bliva levererade under tiden mars—april i år, och att medel för erläggande av förskottslikvid för ytterligare tre snabbmotortåg finnas anvisade. Beställning å dessa hade emellertid ännu ej utlagts, enär man först önskade avvakta prov med de

under tillverkning varande tågen om möjligt även under vinterförhållanden. Beträffande frågan om anskaffning av åtta elektromotortåg har departementschefen anfört följande.

Järnvägsstyrelsen har i sina petita vidare upptagit förslag om anskaffande av åtta elektromotortåg, bestående av fem kortkopplade vagnar, vilka avses för förortstrafiken i Stockholm och Göteborg. Förarbetena i fråga om vagnarnas konstruktion ha, enligt vad järnvägsstyrelsen upplyst, påbörjats och nått så långt, att underlag för en upphandling skulle kunna föreligga färdigt hösten 1948. Leverans skulle sedermera kunna ske åren 1951—52. Då det i nuvarande läge får anses angeläget att, där så utan större olägenhet kan ske, förskjuta föreliggande investeringsplaner till en ur ekonomisk synpunkt lämpligare tid, anser jag mig icke böra tillstyrka att förslag i ämnet förelägges årets riksdag. Om järnvägsstyrelsen ånyo upptager förslaget i sina petita hösten 1948, torde, om så skulle befinnas vara lämpligt, beställningar kunna utläggas endast omkring ett halvt år senare än eljest skulle varit fallet. Jag förutsätter därvid, att järnvägsstyrelsen under mellantiden fullföljer konstruktionsarbetena så att hinder mot utläggande av beställning icke kommer att föreligga på konstruktionsidan, därest vid en slutlig prövning av den föreliggande frågan anskaffning skulle anses böra verkställas.

Till nyanskaffning av rälsbussar äskas ett belopp av 4 000 000 kronor eller 1 000 000 kronor mer än för innevarande budgetår. Anslaget erfordras för dellikvider för redan beställda rälsbussar samt till förskottslikvider för avsedda nybeställningar av rälsbussar och släpvagnar.

Till nyanskaffning av lokomotorer begäres ett anslag å 100 000 kronor mot 850 000 kronor för innevarande budgetår.

Till nyanskaffning av person- och resgodsvagnar har begärts ett anslag av 13 640 000 kronor, vilket innebär ökning i förhållande till innevarande budgetår med 6 640 000 kronor.

Den av järnvägsstyrelsen för innevarande och nästa budgetår planerade anskaffningen av person- och resgodsvagnar framgår av följande sifferuppgifter.

	1947/48	1948/49
Sittvagnar, närtrafik	25	3
Sittvagnar, fjärrtrafik	61	56
Sovvagnar	15	17
Restaurangvagnar	3	3
Resgodsvagnar	22	23

Kostnaderna för denna nyanskaffning beräknas av styrelsen till 16 860 000 kronor, varav för budgetåret 1948/49 skulle erfordras i runt tal 5 620 000 kronor. Av den återstående kostnaden, 11 680 000 kronor, för den förra året framlagda och av statsmakterna godkända till sammanlagt 18 680 000 kronor beräknade årsplanen beräknar styrelsen ett belopp av 8 350 000 kronor bliva erforderligt för utbetalning under nästa budgetår. Sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1948/49 har sålunda beräknats utgöra (5 620 000 + 8 350 000) 13 970 000 kronor, om vilket belopp styrelsen hemställt.

I järnvägsstyrelsens program för anskaffning av tredje klass fjärtrafik-sittvagnar ingå tio stycken vagnar av amerikansk coachtyp. Dessa vagnar avses skola utrustas med ställbara fätöljer, luftkonditionering och vissa andra särskilda bekvämligheter. Antalet sittplatser i vagnarna skall enligt tillgängliga ritningar uppgå till endast 60 mot normalt 86 i tredjeklassvagnarna av typ C 08 d och 78 i vagnarna av typ C 08 f. För tillträde till vagnarna skulle upptagas särskild platsavgift.

Departementschefen, som icke funnit anledning till erinran mot järnvägsstyrelsens förslag i fråga om antalet vagnar, har anfört följande beträffande införande av coachvagnar.

Jag finner det riktigt, att järnvägsstyrelsen i samband med upplägandet av sitt anskaffningsprogram för personvagnar även upptagit frågan om införande av en ny vagn typ. Vid bedömandet av anskaffningsplanerna måste nämligen hänsyn tagas till att vagnarna skola komma att gå i trafik under kanske 30—40 år framåt och att de därför måste byggas med en hög standard, som kan motsvara anspråken på komfort under lång tid framåt. Det är emellertid givet, att ett sådant förslag måste föregås av en noggrann ekonomisk kalkyl rörande de trafiktekniska och ekonomiska förutsättningarna för införande av en sådan vagn typ. Jag har med anledning härav från järnvägsstyrelsen införskaffat närmare uppgifter härom.

Av dessa framgår, att de nya vagnarna icke utan vidare kunna ersätta de nuvarande i hela tågsätt. Ett allmänt utbyte i dagsnälltågen av de nuvarande snälltågsvagnarna mot coachvagnar skulle nämligen medföra, att flera vagnar måste insättas för att samma resandetrymme skulle kunna erhållas. Detta är emellertid av flera skäl, bl. a. lokens dragkraft, spårutrymmena på stationerna m. m., icke möjligt. Följden skulle således bli, att man för att tillgodose trafikens behov måste insätta ytterligare snälltåg, och detta kan åtminstone sommertid bli fallet på praktiskt taget alla huvudlinjer. Förutom svårigheten eller omöjligheten av att få plats i tidtabellen för dessa tåg skulle även kostnaderna härför bliva betungande. Det kan med hänsyn härtill ifrågasättas, huruvida coachvagnar inom överskådlig tid skola kunna införas såsom standardvagn i vårt land.

Om man i stället tänker sig att på längre sikt genomföra en mera begränsad anskaffning av coachvagnar samt att låta dessa vagnar framgå i tågen jämte vanliga andra- och tredjeklassvagnar, synes detta leda till en ytterligare differentiering av vagnklasserna. En sådan utveckling synes mig i och för sig icke vara motiverad med hänsyn till den nuvarande skillnaden i standard mellan andra- och tredjeklassvagnarna. Ännu föreligger icke heller tillräckligt material för ett säkert bedömande, vilka ekonomiska verkningar införande av en dylik vagn typ kan få på statens järnvägars driftsresultat. Detta är beroende av bl. a. huru stora tilläggsavgifter, som komma att uttagas för begagnande av de nya vagnarna, huru stor beläggningen kommer att bli och i vad mån andra- eller tredjeklasspassagerare komma att övergå till de nya vagnarna samt huvuvida statens järnvägar genom införande av sådana vagnar kunna öka sitt trafikunderlag. Innan en noggrannare undersökning av dessa frågor verkställts, anser jag det vara för tidigt att nu göra en första anskaffning av den nya vagn typen.

Enligt min mening bör vid den ytterligare utredning rörande förutsättningarna för införande av coachvagnar, vilken för närvarande pågår inom järnvägsstyrelsen, jämväl undersökas om och i vad mån man i stället på längre sikt kan ekonomiskt genomföra en allmän höjning av personvagnsstandarden framför allt i fråga om sittplatsernas bekvämlighet och vagnarnas ventilation.

Departementschefen har sålunda ansett det av styrelsen beräknade anslagsbehovet till anskaffning av person- och resgodsvagnar kunna minskas med 330 000 kronor, motsvarande en tredjedel av merkostnaden för anskaffning av tio coachvagnar.

Till ombyggnad av person- och resgodsvagnar äskas ett anslag av 1 320 000 kronor eller 225 000 kronor mindre än för innevarande budgetår.

Slutligen föreslås ett anslag av 7 600 000 kronor till nyanskaffning av godsvagnar, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en minskning å 1 450 000 kronor. Anslaget avser anskaffande av 550 normalspåriga, tvåaxliga godsvagnar och 25 normalspåriga matvaruvagnar. Den totala anskaffningskostnaden för dessa vagnar har beräknats till 9 700 000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag i vad avser anvisande av medel för ombyggnad av ånglok, ombyggnad av elektrolok samt ombyggnad av person- och resgodsvagnar. Utskottet tillstyrker vidare medelsanvisning i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag till nyanskaffning av elektrolok, nyanskaffning av rälsbussar och nyanskaffning av lokomotorer. Beträffande samtliga nu nämnda ändamål ha järnvägsstyrelsens äskanden i full utsträckning blivit tillgodosedda.

Vad åter angår nyanskaffning av elektromotorvagnar har departementschefen förordat en avsevärd begränsning av det av järnvägsstyrelsen förordade programmet, i det att med avgörandet av frågan om anskaffning av två snabbmotortåg och åtta för förortstrafiken i Stockholm och Göteborg avsedda elektromotortåg ansetts böra tills vidare anstå. Utskottet delar departementschefens uppfattning att beställning av de två motortågen icke nu bör ske. I fråga om anskaffningen av de åtta elektromotortågen har i de likalydande motionerna I: 174 och II: 265 framhållits att beskrifningen av nybyggnadsprogrammet ter sig så mycket olyckligare som tillgången på personvagnsmateriel på grund av resandetrafikens oavbrutna kraftiga ökning icke på långt när räcker till för att någorlunda nöjaktigt tillgodose denna trafik under långa tider av året och att den försening av leveranserna, som blir en följd av ett uppskjutande av beställningarna, kommer att gå ut över den resande allmänheten. Motionärerna, som finna det angeläget att leveranserna icke onödigt fördröjas, föreslå att erforderliga medel, 2 800 000 kronor av den till sammanlagt 8 000 000 kronor uppgående anskaffningskostnaden, anvisas av årets riksdag i syfte att möjliggöra beställning redan hösten 1948. Utskottet delar motionärernas åsikt om önskvärdheten av att så snart som möjligt genomföra för persontrafikens tillgodoseende erforderliga anskaffningsprogram. För innevarande och nästa budgetår beräknas emellertid investeringsutgifterna för nyanskaffning av rullande materiel bland annat på grund av eftersläpningen av tidigare beslutade anskaffningar att uppgå till avsevärda belopp, tillhoppa omkring 100 miljoner kronor mot omkring 35 miljoner kronor för budgetåret 1946/47. Då såsom departementschefen framhållit ett uppskjutande av ställningstagandet beträffande

nu ifrågavarande anskaffning behöver förskjuta tidpunkten för utläggande av beställning endast omkring ett halvt år, finner utskottet sig med hänsyn till önskvärdheten att i rådande läge såvitt möjligt begränsa investeringsutgifterna icke kunna tillstyrka bifall till motionärernas förslag i denna del.

Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel för nyanskaffning av person- och resgods- m. fl. vagnar överensstämmer med järnvägsstyrelsens förslag i fråga om antalet vagnar, som ansetts böra beställas. Departementschefen har emellertid icke ansett sig kunna biträda av järnvägsstyrelsen framlagt förslag om anskaffning av tio tredjeklass fjärrtrafiksittvagnar av amerikansk coachtyp, utan har förordat anskaffning av motsvarande antal vagnar av nu gängse typ. Härigenom minskar behovet av medel för nästa budgetår från av järnvägsstyrelsen äskade 13 970 000 kronor med 330 000 kronor till 13 640 000 kronor.

I förenämnda motioner I: 174 och II: 265 har hemställts, att riksdagen måtte anvisa medel jämväl för att möjliggöra anskaffning av berörda coachvagnar. Utskottet finner järnvägsstyrelsens strävanden att söka åstadkomma en hög standard på vagnparken vara beaktansvärda. Utskottet delar emellertid departementschefens betänkligheter i fråga om lämpligheten att nu gå in för anskaffning av vagnar av denna typ. Utskottet har därvid fäst särskilt avseende vid det förhållandet, att en mer allmän övergång till den nya vagntypen skulle medföra att flera vagnar måste insättas för att samma resandetrymme skall erhållas, men att detta av olika skäl för närvarande bedömts icke vara möjligt. En mer begränsad anskaffning av coachvagnar åter kommer att innebära en ytterligare differentiering av vagnklasserna; lämpligheten av en dylik differentiering synes emellertid kunna ifrågasättas. Härtill kommer att man i nuvarande läge knappast synes utan tvingande skäl böra förordad ett anskaffningsprogram, som ökar investeringsutgifterna utöver vad som är oundgängligen nödvändigt. Utskottet finner sig därför icke berett att tillstyrka motionärernas förslag om höjning av medelsanvisningen för här avsedda ändamål.

Av det sagda framgår att utskottet icke har något att erinra mot det av departementschefen förordade anskaffningsprogrammet för person- och resgods- vagnar. Utskottet tillstyrker jämväl av departementschefen förordad nyanskaffning av godsvagnar.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Ombyggnad av ånglok	150 000 kronor,
b) Nyanskaffning av elektrolok	4 425 000 kronor,
c) Ombyggnad av elektrolok	565 000 kronor,
d) Nyanskaffning av rälsbussar	4 000 000 kronor,
e) Nyanskaffning av lokomotorer	100 000 kronor,
f) Ombyggnad av person- och resgodsvagnar	1 320 000 kronor,

g) *Nyanskaffning av godsvagnar* 7 600 000 kronor;
 II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag
 å motionerna I: 174 och II: 265, såvitt de avse förevarande
 anslag, till *Nyanskaffning av elektromotorvagnar* för budget-
 året 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kro-
 nor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag
 å motionerna I: 174 och II: 265, såvitt de avse förevarande
 anslag, till *Nyanskaffning av person- och resgodsvagnar*
 för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av
 13 640 000 kronor.

18:o) *Biltrafik*. Kungl. Maj:t har (punkt 18, s. 77—79) föreslagit riksdagen
 att till biltrafik för budgetåret 1948/49 anvisa vissa i statsrådsprotokollet an-
 givna investeringsanslag å tillhoppa 9 500 000 kronor.

Under förevarande rubrik för budgetåret 1947/48 anvisade och för bud-
 getåret 1948/49 äskade investeringsanslag fördela sig på följande sätt.

	1947/48	1948/49
Nyanskaffning av bilmateriel	5 725 000	4 500 000
Förvärv av billinjer	2 000 000	3 000 000
Lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m.	1 000 000	2 000 000
	Summa kronor 8 725 000	9 500 000.

Nyanskaffning av bilmateriel. För avhjälpande av den stora
 bristen på vägbuskar genom nyanskaffning ävensom ersättning av föråldra-
 de vagnar erfordras ett belopp av 8 200 000 kronor. För täckande av en del
 av sagda belopp begäres för nästa budgetår 4 500 000 kronor.

Förvärv av billinjer. Behovet av att ur rationaliseringssynpunkt
 förvärva enskilda bilföretag väntas ytterligare växa genom att statsbanorna
 vid förstatligandet av enskilda järnvägar tillförts ett stort antal busslinjer.

Lån till Svenska lastbilaktiebolaget m. m. Bolaget över-
 fördes i statens järnvägars ägo i samband med statsförvärvet av Stockholm
 —Västerås—Bergslagens nya järnvägsaktiebolags järnvägar m. m. Bolaget
 hade tidigare omhändertagit järnvägsbolagets lastbilstrafik. Det nu begärda
 anslaget är avsett för en fortsatt utveckling av bolagets verksamhet i enlig-
 het med hittills följda och som ändamålsenliga befunda riktlinjer.

Utskottet har icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. Ut-
 skottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisa följande
 investeringsanslag, nämligen

a) *Nyanskaffning av bilmateriel* 4 500 000 kronor,

b) *Lån till svenska lastbilaktiebolaget*

m. m. 2 000 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Förvärv av
 billinjer* anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

19:o) Statens järnvägars dispositionsanslag. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 19, s. 79) hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Statens järnvägars dispositionsanslag* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 9 800 000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

20:o) Kraftbalansens utveckling. I statsrådsprotokollet har (punkt 20, s. 80—94) lämnats en redogörelse för kraftbalansens utveckling.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 30 september 1947 framlagt sina anslagsäskanden å tilläggsstat för innevarande budgetår och å riksstaten för nästa budgetår, grundade på ett av styrelsen uppgjort investeringsprogram av följande innehåll.

Styrelsen har funnit självklart i förevarande läge, att utbyggnaderna av Forsmoforsen och Hölleforsen skola fullbordas så snart som möjligt liksom även utvidgningarna i Västerås. Även igångsatta och planerade regleringsarbeten böra bedrivas i den takt, som domstolsbehandlingen medgiver. Beträffande Harsprångsutbyggnaden har styrelsen ingående övervägt ett uppskov om 10 å 12 månader för samtliga maskinaggregat. Därmed skulle behovet av investeringsmedel för innevarande och nästa budgetår nedgå med ungefär 8 miljoner kronor för själva kraftstationen och 6 miljoner kronor för kraftöverföringen söderut. Men resultatet av övervägandena har blivit, att styrelsen funnit det nödvändigt att fasthålla vid sin tidigare arbetsplan, enligt vilken det första aggregatet och överföringsledningen skola färdigställas under hösten 1950. Det framstår nämligen som ytterst angeläget, att den nuvarande bristsituationen häves. Uppskjutes Harsprånget, blir det enligt styrelsen förmodligen nödvändigt att medelst förbud och restriktioner begränsa kraftförbrukningen ej endast under vintrarna 1948/49 och 1949/50 utan även under vintern 1950/51.

För Kilforsen, som förutsatts bli utbyggd närmast efter Harsprånget, har framhåller styrelsen vidare, anslag hittills beviljats endast för vissa förberedelsearbeten. Kilforsens första maskinaggregat bör emellertid med hänsyn till vad styrelsen anfört färdigställas till hösten 1953 samt byggnadsarbetena igångsättas i stor skala och maskinbeställningar göras redan under budgetåret 1948/49. Visserligen har kanske icke hela den med Harsprånget erhållna krafttillgången absorberats till hösten 1953, men även i så fall kommer Kilforsen blott att giva ett måttligt marginaltillskott, fullt analogt med det, som upprätthölls under tiden före det senaste världskriget.

Styrelsen meddelar, att de tidigare beräknade kostnaderna komma att överskridas vid de pågående utbyggnaderna på grund av de stegringar i lönenivån, som inträtt under de senaste åren. I vissa fall ha därjämte opåräknade svårigheter uppkommit vid byggnadsarbetena.

En sammanställning av de för budgetåren 1945/46—1947/48 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1948/49 av styrelsen äskade anslagen under statens vattenfallsverk visar följande siffror.

	1945/46	1946/47	1947/48	1948/49
		tusental	kronor	
Kraftstationer m. m.	27 800	54 710	35 300	37 600
			+ 9 900 ¹	
Regleringsföretag	3 700	7 000	3 500	7 150
Distributionsanläggningar m. m. ..	20 500	37 500	45 700	57 000
			+ 15 000 ¹	
Diverse anslag	3 500	7 500	2 250	7 500
			+ 2 200 ¹	
Summa kronor	55 500	106 710	113 850	109 250.

Statens arbetsmarknadskommission och *statens industrikommission* ha avgivit utlåtanden över vattenfallsstyrelsens framställning.

Departementschefen har icke funnit anledning till erinran mot det av vattenfallsstyrelsen framlagda investeringsprogrammet och styrelsens anslags-
äskanden.

Utskottet har av den lämnade redogörelsen inhämtat att, såvitt nu kan bedömas, vattenkrafttillgången icke beräknas kunna bringas i nivå med belastningen förrän efter budgetåret 1949/50 i och med att Harsprångets första aggregat kan tas i bruk. Vid sådant förhållande är det uppenbarligen av största betydelse att nu pågående utbyggnader fullföljas i så snabb takt som förhållandena medgiva. Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslag till pågående kraftstationsbyggen m. m., regleringsföretag och distributionsanläggningar har uppgjorts från denna utgångspunkt och innebär att vattenfallsstyrelsens äskanden i full utsträckning tillgodosetts. Utskottet tillstyrker att de äskade anslagen anvisas.

Kungl. Maj:t har vidare äskat medel för igångsättande i större skala under nästa budgetår av arbetena med Kilforsens kraftstation. Arbetena ha planerats så att stationens första aggregat skall kunna tagas i bruk hösten 1953. Då efter avslutandet av nu pågående kraftverksbyggen en torrårsreserv vid angivna tidpunkt beräknas föreligga på 1 000—3 000 MkWh/år kan måhända ifrågasättas om det nya kraftverket kan anses vara behövligt redan under år 1953. Utskottet delar emellertid departementschefens uppfattning om lämpligheten att redan på ett tidigt stadium inordna för kraftstationen erforderliga materielleveranser i industriens leveransprogram och att planlägga tunnelsprängningen så att kraftverket kan färdigställas nämnda år. Därest så sker föreligger, såsom departementschefen framhållit, möjligheter att variera utbyggnadstakten med hänsyn till utvecklingen av kraftbalans och arbetsmarknadsläge. Utskottet tillstyrker alltså att för Kilforsens kraftstation äskat anslag, 8,5 miljoner kronor, anvisas.

¹ Äskat å tilläggsstat.

I statsverkspropositionen har anmälts, att Kilforsens kraftstation avsetts skola utbyggas för en vattenmängd av 225 kubikmeter per sekund och att stationen skall förses med tre aggregat. Sedermera har departementschefen under hand meddelat, att stationen numera befunnits lämpligen böra planeras för en utbyggnadsvattenmängd av 300 kubikmeter per sekund men till en början endast förses med två aggregat för vardera 100 kubikmeter per sekund. Utskottet har icke något att erinra mot det sålunda reviderade programmet.

Utskottet vill i förevarande sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t i propositionen nr 43 föreslagit riksdagen att till utbyggnad av Västerås ångkraftstation för nästa budgetår anvisa 2 500 000 kronor. Anslaget avses för påbörjande av ytterligare ett maskinaggregat, det sjunde, och en ångpanna, den fjortonde. Utskottet kommer att i särskilt utlåtande denna dag tillstyrka medelsanvisningen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkännan vad utskottet sålunda anfört.

21:o) Kraftstationer m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 21, s. 94—99) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna Kraftstationer m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa investeringsanslag å tillhopa 37 600 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsens investeringsprogram för kraftstationer m. m. upptar för budgetåret 1948/49 följande företag.

	Beräknad kostnad t u s e n t a l	Tidigare anvisat k r o n o r	Åskat anslag 1948/49 k r o n o r
Kraftstation vid Jösseforsen	2 700	1 500	800
Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation	5 850	3 500	500
Kraftstation vid Forsmoforsen	34 700	28 400	5 800
» » Hölleforsen	48 000	30 500	3 000
» » Harsprånget	79 500	29 800	
		+ 6 500	19 000
» » Kilforsen	82 000	1 000	8 500
			<u>Summa kronor 37 600</u>

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag om anvisande av anslag för budgetåret 1948/49 till kraftstationer m. m.

Utskottet får, under hänvisning till vad utskottet under punkten 20:o) anfört, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Kraftstation vid Jösseforsen 800 000 kronor,

b) <i>Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation</i>	500 000 kronor,
c) <i>Kraftstation vid Forsmoforsen</i>	5 800 000 kronor,
d) <i>Kraftstation vid Hölleforsen</i>	3 000 000 kronor,
e) <i>Kraftstation vid Harsprånget</i>	19 000 000 kronor,
f) <i>Kraftstation vid Kilforsen</i>	8 500 000 kronor.

22:o) **Regleringsföretag.** Kungl. Maj:t har (punkt 22, s. 99—103) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna regleringsföretag för budgetåret 1948/49 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 7 150 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsens anslagsberäkningar för nästa budgetår till regleringsföretag avse följande företag.

	Kronor
Årsreglering av Vättern	300 000
Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde	200 000
Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde	650 000
Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde	6 000 000

Summa kronor 7 150 000.

Beträffande frågan om reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde framhåller vattenfallsstyrelsen bland annat följande.

Dalälvens regleringsföretag planerar en ytterligare reglering av Siljan, innebärande tidvis större avsänkning än för närvarande. Kraftvinsten för styrelsens del beräknas till cirka 12 MkWh/år och kostnaden, som dock är beroende av vattendomstolens ställningstagande, till 970 000 kronor. Kostnaden är måttlig i förhållande till den vunna kraftmängden. I den för Älvkarleby kraftstation beräknade kapitalinsatsen 800 000 kronor skall Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag delta med cirka 14 procent. För tiden intill den 1 juli 1949 kan förutses, att ungefär 200 000 kronor behöva utbetalas.

För budgetåret 1948/49 erfordras sålunda enligt styrelsen ett anslag av 200 000 kronor, varjämte erfordras riksdagens medgivande för styrelsen att delta i Siljans utvidgade reglering.

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet får, under hänvisning till vad utskottet under punkten 20:o) anfört, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

- att riksdagen må
- I) för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen
 - a) *Årsreglering av Vättern*
 - b) *Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde*

300 000 kronor,

200 000 kronor,

- c) *Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde* 650 000 kronor,
 d) *Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde* 6 000 000 kronor;
 II) medgiva vattenfallsstyrelsen att delta i Siljans utvidgade reglering och korttidsregleringarna i Indalsälven.

23:o) **Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 23, s. 103—105) föreslagit riksdagen att till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 57 000 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål har å gällande riksstat uppförts ett anslag av 45 700 000 kronor, varjämte innevarande års riksdag å tilläggsstat anvisat ett anslag av 15 000 000 kronor.

För budgetåret 1948/49 beräknar vattenfallsstyrelsen ett anslagsbehov av 57 000 000 kronor. Beloppet är högt jämfört med motsvarande anslag för budgetåret 1946/47 men understiger något summan av det för budgetåret 1947/48 anvisade anslaget och det på tilläggsstat till riksstaten för samma budgetår begärda beloppet. Väsentligaste delen av det nya anslagsbehovet, nämligen cirka 27 000 000 kronor, avser 380 kV överföringen från Har språnget söderut jämte därtill hörande transformatorstationer. För de 200 kV stamlinjer, vilka styrelsen skall bygga för andra företags räkning, ingår denna gång icke mer än 3 400 000 kronor, varvid dock är att beakta, att för transitering av kraft för kommunala och enskilda företag jämväl 380 kV överföringen mellan Midskog och Hallsberg kommer att tagas i anspråk. För järnvägselektrifiering förutses nu inga nya anläggningar, men anordningarna för matning av omformarstationen i Forsmotrakten bli av större omfattning än som förutsatts hösten 1945, därför att stationen icke som ursprungligen avsågs blir placerad intill kraftstationen utan på något avstånd från denna. I övrigt vållas det stora anslagsbehovet av nödvändigheten att förstärka stamlinje- och primärsystemen, särskilt mellan Porjus och Norrbottens kustland, i Uppland och för krafttillförsel norrifrån till Trollhätte kraftverks nät, samt av betydande förstärknings- och utvidgningsbehov även inom bygde- och ortsnäten.

Styrelsen framhåller härefter att endast sådana åtgärder medtagits, som äro ofrånkomliga, därest styrelsen skall bli i stånd att fylla uppgiften att inom styrelsens intresseområde tillgodose alla uppkommande legitima kraftbehov. De begärda anslagsbeloppen innebära betydande nedskärningar i jämförelse med de först från kraftverken framkomna förslagen.

Till anslagsbehovets uppgång bidrager de förlängda leveranstiderna för transformatorer och apparater, vilka medföra, att beställningarna och därmed även de första dellikviderna måste komma tidigare än under mera

normala förhållanden. Samma omständighet föranleder, att planeringen av utvidgningar och förstärkningar måste ske flera år i förväg.

Departementschefen har biträtt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag och under hänvisning jämväl till vad under punkten 20:o) anförts hemställa,

att riksdagen må till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 57 000 000 kronor.

24:o) **Diverse anslag.** Kungl. Maj:t har (punkt 24, s. 105—109) föreslagit riksdagen att dels för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen till Inköp av vattenfall och fastigheter 500 000 kronor och såsom Statens vattenfallsverks dispositionsanslag 2 000 000 kronor, dels ock bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfallsverk tillhandahålla en från 10 000 000 till 25 000 0000 kronor ökad rörlig kredit.

Inköp av vattenfall och fastigheter. Det för nästa budgetår begärda anslaget innebär höjning med 250 000 kronor. Vattenfallsstyrelsen har framhållit att ytterligare inköp av relativt betydande omfattning är att förutse för de närmaste åren.

Statens vattenfallsverks dispositionsanslag. För innevarande budgetår har anslaget uppförts med 1 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har meddelat, att den vid avgivande av styrelsens petita odisponerade delen av anslaget uppgick till 6 081 500 kronor. Styrelsen anser ett anslagstillskott av 2 000 000 kronor för budgetåret 1948/49 önskvärt.

Rörelsekredit. Genom beslut den 22 juni 1944 har Kungl. Maj:t bemyndigat vattenfallsstyrelsen att för beredande av rörelsekapital åt statens vattenfallsverk mot gäldande av ränta begagna en rörlig kredit i riksgäldskontoret av 10 000 000 kronor. Krediten är avsedd bl. a. för finansiering av tillfälliga ökningsar av inventarie- och materialvärdena i den mån icke andra rörelsemedel finnas tillgängliga.

I samband med kapitalbudgetens omläggning den 1 juli 1944 fick vattenfallsstyrelsen behålla likvida förnyelsefundsmedel till ett belopp av drygt 26 miljoner kronor.

Den 31 augusti 1947 uppgick inventarie- och materialvärdet till omkring 38,7 miljoner. För finansiering härav har vattenfallsstyrelsen måst taga i anspråk, förutom likvida medel, hela rörelsekrediten samt innehållna överskottsmedel.

Vattenfallsstyrelsen, som förutser ytterligare ökningsar av inventarie- och materialposterna, har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår funnit

lämpligast att rörelsekrediten hos riksgäldskontoret ökas till 25 000 000 kronor.

Fullmäktige i riksgäldskontoret och riksräkenskapsverket hava avgivit utlåtanden över vattenfallsstyrelsens framställningar angående utvidgad rörelsekredit.

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens under denna punkt omförmälda förslag. Departementschefen har dock förutsatt att krediten skall komma att tagas i anspråk endast då så är oundgängligen nödvändigt.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

I) för budgetåret 1948/49 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Inköp av vattenfall och fastigheter* . . . 500 000 kronor,

b) *Statens vattenfallsverks dispositionsanslag* 2 000 000 kronor;

II) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfallsverk tillhandahålla en från 10 000 000 till 25 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

Stockholm den 27 februari 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Lindström, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Mannerskantz, Heiding, von Heland, Sundelin, Johan Eric Ericson, Hesselbom och Lundgren; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Svensson i Grönvik, Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Falla, Andersson i Malmö, Rubbestad, Mårtensson, Wallentheim, Staxäng och Åkerström.

Reservationer:

vid punkten 17:o) (Rullande materiel)

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Lindström, Mannerskantz, Hesselbom, Lundgren, Eriksson* i Stockholm, *Ward och Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 174 och II: 265 i vad dessa avse höjning av anslaget till nyanskaffning av person- och resgodsvagnar med 330 000 kronor för anskaffning av coachvagnar och att därför

dels den del i utskottets yttrande å s. 24, som börjar med »I förenämnda» och slutar med »av godsvagnar», bort hava följande lydelse:

»I förenämnda motioner I: 174 och II: 265 har hemställts att riksdagen måtte anvisa medel jämväl för möjliggörande av anskaffning av berörda coachvagnar.

Den av järnvägsstyrelsen anförda motiveringen för anskaffning av coachvagnar — att den tilltagande konkurrensen från andra trafikmedel och det alltmer stigande antalet utländska turister gör det angeläget att kunna bjuda de resande i våra förnämsta dagsnälltåg en verkligt påtaglig ökning av komforten — kan enligt utskottets mening icke rimligen tolkas så att här skulle vara fråga om att eftersträva ett allmänt utbyte av de nuvarande snälltågsvagnarna mot coachvagnar. Enligt vad utskottet erfarit från representanter för järnvägsstyrelsen torde den nya vagntypen över huvud taget ej vara lämplig som enhetstyp med hänsyn såväl till att de förmå avlasta endast en mindre del av trafiken som till att de bereda mer begränsade möjligheter att anordna slutna kupéer, barnkupéer osv. Vad det här gäller är i själva verket att införa en vagntyp, varav ett mer begränsat behov bedömts föreligga. Såvitt utskottet kan finna måste järnvägsstyrelsens förslag om anskaffning av ett mindre antal av här avsedda vagnstyp betraktas såsom ett lofvärt försök att hålla vagnmaterielen i nivå med den tekniska utvecklingen, sådan denna framträtt utom landet, och att hävda de statliga järnvägarna i konkurrensen med andra trafikmedel. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det måste vara principiellt oriktigt att järnvägsstyrelsen, ledningen för landets största affärsföretag, förhindras vidtaga sådana moderniseringar som styrelsen funnit ändamålsenliga och ur trafikanternas synpunkt önskvärda. Järnvägsstyrelsens bedömanden av här avsedd art böra enligt utskottets mening uppenbarligen vinna beaktande.

Utskottet vill icke bortse från angelägenheten att i nuvarande läge i möjligaste mån begränsa investeringsutgifterna. Den av järnvägsstyrelsen föreslagna anskaffningen kommer emellertid att öka investeringsutgifterna för rullande materiel för nästa budgetår med ett i förhållande till dessas totala omfattning — omkring 60 miljoner kronor — relativt obetydligt belopp, eller med 330 000 kronor (omkring 0,5 procent) motsvarande en tredjedel av merkostnaden för anskaffning av 10 coachvagnar.

Utskottet får sålunda för sin del föreslå, att i anslaget till nyanskaffning av person- och resgodsvagnar inräknas medel för möjliggörande av anskaffning av coachvagnar och att anslaget med hänsyn härtill uppföres å riksstaten med ett till 13 970 000 kronor förhöjt belopp.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anskaffning av godsvagnar har icke för-
anlett till erinran från utskottets sida.»

dels ock utskottets hemställan under III. bort hava följande lydelse:

»III. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, samt med bifall till motionerna I: 174 och II: 265, såvitt de avse förevarande anslag, till *Nyanskaffning av person- och resgodsvagnar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett investeringsanslag av 13 970 000 kronor.»

2) av herr *von Heland*;

vid *punkten 18:o* (Biltrafik)

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Mannerskantz, Lundgren, Svenson* i Grönvik, *Falla* och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå en minskning av anslaget till förvärv av billinjer med 1 000 000 kronor och att därför

dels utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»*Utskottet* har bemärkt, att den 30 juni 1947 förefintliga reservationer under anslaget till förvärv av billinjer uppgingo till 700 000 kronor. Till förfogande under budgetåret 1947/48 stå således 2 675 000 kronor. Enligt utskottet synes en begränsning av anslaget för budgetåret 1948/49 med 1 000 000 kronor till samma belopp som för innevarande budgetår, eller 2 000 000 kronor, kunna förordas. Utskottet får därför föreslå, att anslaget för sistnämnda budgetår anvisas med allenast 2 000 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag i vad avser anslagen till nyanskaffning av bilmateriel och till lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m. har icke givit utskottet anledning till erinran.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort hava följande lydelse:

»II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till *Förvärv av billinjer* anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.»

2) av herr *von Heland*.